

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України від 17.01.2002 р. №2984-III «Про вищу освіту». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Закон України від 27.04.2010 р. № 2154-VI «Про державний бюджет України на 2010 рік». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Закон України від 23.12.2010 р. № 2857-VI «Про державний бюджет України на 2011 рік». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Національна доповідь про стан техногенної та природної безпеки в Україні у 2008 році. – К.: Чорнобильінтерформ, 2009. – 257 с. (стор. 178-185).
5. Національна доповідь про стан техногенної та природної безпеки в Україні у 2009 році. – К.: Чорнобильінтерформ, 2010. – 252 с. (стор.172-180).
6. Положення про державний вищий навчальний заклад. – Постанова КМУ від 05.09.1996 р. №1074. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

УДК 69.313.71 (477)

БУДІВЕЛЬНА ГАЛУЗЬ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Компанієць І.О.,

Авраменко О.І., ст. викладач*

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

В статье рассмотрено состояние предприятий строительной отрасли Украины, проанализировано влияние мирового финансово-экономического кризиса на результаты деятельности отрасли. Обобщенно факторы кризисного состояния предприятий строительной отрасли.

Ключевые слова: *строительная отрасль, мировой финансовый кризис.*

The state of building industry of Ukraine was considered in the article, the effect of the global financial crisis on the results of the industry has been analyzed. The factors of the crisis state enterprises of construction industry are generalized.

Key words: *construction industry, the global financial crisis.*

Постановка проблеми. Сьогодні в Україні будівництво перебуває в занепаді: основні фонди зношені майже на 60 %, у середньому на одну родину вони втричі менші ніж в Росії і вчетверо – ніж у Литві. Порівняно із західноєвропейськими країнами матеріальна база України в 3-5 разів менша стосовно житла. Несвоєчасність розрахунків замовників за виконані роботи негативно впливає на фінансовий стан будівельних підприємств і організацій, при цьому зумовлюючи зростання дебіторської та кредиторської заборгованостей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питання стану будівельної галузі в Україні, проблемами і перспективами її розвитку займалися такі науковці: Черній Т. В., Соха Ю. І., Котенко Т. Ю.

Черній Т. В. у своїй статті розглянув стан підприємств будівельної галузі України, проаналізував вплив світової фінансово-економічної кризи на результати діяльності галузі. Ним було узагальнено чинники кризового стану підприємств будівельної галузі та запропоновано заходи щодо мінімізації впливу фінансово-економічної кризи на будівельну галузь.

Соха Ю. І. у своїй праці розглянув особливості формування будівельного ринку на сучасному етапі господарювання. На основі виконаного аналізу сформував рекомендації щодо вдосконалення регулювання конкретного виду діяльності.

Котенко Т. Ю. у своїй розвідці розглянув питання управління витратами на прикладі підприємств будівельної галузі. Зробив висновки щодо особливостей господарювання підприємств даної сфери та запропонував заходи щодо удосконалення витрат пов'язаних з виробництвом продукції та будівельно-монтажних робіт.

Проте, в умовах теперішніх перспектив невирішеним залишається питання щодо обов'язкового впровадження систем управління якістю на базі міжнародних стандартів в будівельних організаціях.

---

* науковий керівник

Постановка завдання. Будівельна галузь є однією з найважливіших галузей народного господарства, від якої залежить ефективність функціонування всієї системи господарювання в країні. Важливість цієї галузі для економіки полягає в тому, що вона створює велику кількість робочих місць і споживає продукцію багатьох галузей народного господарства. Удосконалене регулювання взаємовідносин на будівельному ринку нашої держави вимагає дослідження загальних та специфічних особливостей розвитку цієї галузі та умов її функціонування. Потрібно також проаналізувати причини і проблеми, які гальмують розвиток будівництва в Україні і розглянути можливості його вдосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ситуація у житловому будівництві протягом останнього десятиліття після виходу із складної для будівельної галузі рецесії початку 90-х років характеризувалась стабільним зростанням всіх основних показників виробничої діяльності. Однак при цьому навіть у найбільш успішні роки обсяги введення в експлуатацію житла склали лише половину від аналогічного показника 1987 року (1987 р. – 21,3 млн. кв. м; 2007 р. – 10,2 млн. кв. м; 2008 р. – 10,5 млн. кв. м) [1, с. 50].

У 2008–2009 роках відбулося уповільнення інвестиційної діяльності і, як наслідок, скорочення обсягів виконаних будівельних робіт, зниження будівельної активності, погіршення фінансового стану будівельних підприємств та скорочення кількості працівників, зайнятих у будівництві. У 2009 році забудовники житла недоотримали замовлень більш ніж на 20 млрд. гривень, що стало однією з причин різкого скорочення темпів житлового будівництва. В цілому по Україні у 2009 році було введено в експлуатацію 6399,6 тис. кв. м житла, що на 39 % менше, ніж у 2008 році. Зменшили обсяги введення житла 25 регіонів, у тому числі 10 областей – більше ніж у 2 рази, а 2 області – більш ніж утричі. У розрахунку на одну тисячу осіб наявного населення обсяги введеного житла скоротилися на 38,8 % [2, с. 203].

За даними Державного комітету статистики на початок 2010 року в Україні налічувалось 4356 незавершених будівництвом житлових будівель, з яких 1462 знаходяться у стадії будівництва, а спорудження 2894 об'єктів припинено чи законсервовано (переважна більшість (95,8 %) не будується через відсутність фінансування). У зв'язку з цим на початок 2010 року в Україні на квартирному обліку перебувало 1174,2 тис. сімей та однаків, з яких 305,7 тис. користуються правом першочергового, а 98,8 тис. – позачергового одержання житла. Такий стан справ ускладнює вирішення житлової проблеми громадян. Середня забезпеченість житлом населення України становить 23 кв. м загальної площі на одну особу, у той час як у розвинутих країнах цей показник у кілька разів вищий [3, с. 118].

Основними причинами падіння обсягів введення в експлуатацію житла у 2009 році є обмеженість фінансових ресурсів забудовників, низька платоспроможність населення, скорочення кредитування та інші негативні наслідки світової фінансової кризи. Інвестиції у житлове будівництво за 2009 рік скоротилися на 54,4 % порівняно із 2008 роком. Однак проблеми у житловому будівництві носять глибший характер [4, с. 10].

На можливість людей поліпшити свої житлові умови впливало значне зростання вартості житла у порівнянні з реальними доходами населення, яке спостерігалось протягом останніх років. Реальними покупцями житла на ринку нерухомості виступає лише невелика частина суспільства. За наявними оцінками, іпотечними житловими кредитами комерційних банків, навіть у докризовий період, могли скористатись 8-10 % працездатного населення (для порівняння: у розвинутих країнах – 60–70 %) [5, с. 39].

На сьогодні будівництво, придбання та оренда житла доступні лише обмеженому колу сімей з високими доходами, що не забезпечує реалізації закріпленого в статті 47 Конституції України права кожної людини на житло. Водночас, постійне протягом тривалого часу зростання цін на житлову нерухомість поряд зі слабкістю фондового ринку та нерозвиненістю фінансових інститутів, сформувало попит на житло як спосіб інвестування та збереження коштів. Ця складова ринку з початком фінансової кризи значно скоротилася.

Складність дозвільних і погоджувальних процедур у будівництві, особливо при вирішенні питань землевідведення, відсутність містобудівної документації в населених пунктах, додаткові навантаження на забудовників у вигляді різних обтяжень і відрахувань, у тому числі за рішеннями місцевих органів влади, низька інноваційна спрямованість будівельних організацій та виробників будівельних матеріалів стримували розвиток будівництва, не сприяли здешевленню вартості житла. Недосконалість механізмів залучення коштів у житлове будівництво та випадки невиконання забудовниками зобов'язань перед інвесторами підірвали довіру населення та банківських установ до забудовників, що також стримує притік інвестицій [6, с. 23].

На цей час в Україні спостерігається дисбаланс між попитом та пропозицією на ринку житла, зокрема, внаслідок неспроможності громадян із середнім рівнем доходу сплатити вартість будівництва

або придбання житла за власні кошти. Відсутність платоспроможного попиту стримує розвиток житлового будівництва.

Однією із проблем розвитку будівельного ринку є низька якість будівництва загалом, адже саме питання якості будівництва залишається актуальною проблемою на сьогодні. На усунення браку щорічно витрачають великі кошти (близько 3–5 % вартості будівельно-ремонтних робіт). Значні обсяги браку в будівництві породжує відповідне за своїми обсягами паралельне ремонтно-будівельне виробництво [7, с. 19].

Проблеми утримання житлового фонду, розвитку територій та комплексної забудови залежать від особливостей житлових будівель у містах України, їх кількісної та якісної характеристики. Велика кількість старих житлових будинків є власністю міста або становлять майно промислових підприємств (так звані відомчі будинки). Більшість таких будинків класифіковано, як пам'ятки архітектури. Ця особливість розкривається в тому, що, якщо будинок зараховано до категорії пам'яток, вартість виконання ремонту може виявитися вищою, ніж вартість будівництва нових квартир. Значна частина житлових будинків, особливо кооперативні, споруджували за технологією панельного будівництва. Ці будинки характеризуються певними проблемами, такими, як корозією елементів з'єднання, необхідністю покращання термоізоляції зовнішніх стін. Також існує проблема у підвищенні інтенсивності будівельних робіт, що, зокрема, є неможливим без використання високопродуктивної техніки і передових технологій у будівництві.

Ще однією з найважливіших проблем є недостатня кількість кваліфікованих працівників. Частково це пов'язано з тим, що будівельні професії не є престижними серед молоді через недостатню високу оплату порівняно з великими затратами праці. Поряд з тим тисячі кваліфікованих будівельників знаходять попит на свою працю поза межами нашої держави, а їхнє місце займають малокваліфіковані самоуки. Значною мірою залежить від спеціалістів, які здатні швидко і гнучко реагувати на зміни зовнішнього та внутрішнього середовища. Для застосування нових принципів розвитку будівельного ринку важливе значення має світогляд персоналу, його прагнення та заохочення до нововведень, готовність та здатність до змін і ризику. Тому під час впровадження управлінських нововведень важливого значення набуває формування організаційної культури. Для цього необхідно постійно займатися підготовкою, перепідготовкою та вихованням спеціалістів усіх рівнів, удосконалювати систему мотивування творчої діяльності співробітників.

В умовах ринкової економіки для виробника важлива конкурентоспроможність виробленої продукції чи наданих послуг. Першорядного значення набуває якість будівельної продукції, і основним інструментом впливу на будівельну організацію повинні стати тендери (торги). Але досі в тендерній документації не встановлюється умова наявності її учасника системі якості, що відповідала б міжнародним вимогам.

Міжнародні правила вимагають задоволення споживача в питаннях безпеки та якості виконуваних робіт і виробленої продукції. Тому організаціям потрібно думати не тільки про одержання прибутку, але і про якість кінцевого продукту.

Для успішної діяльності організації в ринкових умовах необхідна наявність кваліфікованого складу вищого керівництва, конкретних цілей та задач, що ставить перед організацією вище керівництво, а також системне керування діяльністю з позицій якості. Такий шлях повинна обирати сама організація і насамперед її керівництво.

У багатьох країнах для споживача, зокрема замовника, наявність сертифіката на систему управління якістю є обов'язковою умовою укладення контракту чи договору, оскільки це підтверджує стабільність, якість і своєчасність виконання договірних зобов'язань. Йдеться не тільки про якість продукції, але й про якість фірми загалом [8].

Система управління якістю дає чітку регламентацію процесів виробництва, контролю та управління, а також функцій діяльності при їхньому взаємозв'язку. Тому, усе це повинно знайти відображення в документах системи управління якістю.

Оцінюючи ці проблеми, які перешкоджають розвитку як житлового будівництва в Україні, так і вітчизняної економіки взагалі, потрібно відзначити, що основою всього є недостатнє фінансування. Ця проблема є актуальною не тільки в Україні, а й у решті країн світу, зокрема й в економічно розвинених. Для її розв'язання держави забезпечують сприятливі законодавчі умови щодо створення відповідної фінансової інфраструктури. На жаль, в Україні рівень її розвитку є невисоким. Це стосується як організаційного, так і функціонального аспектів її роботи.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Отже, фінансовий механізм будівельного комплексу в Україні має ряд проблем, зокрема таких як: низька платоспроможність населення (споживачів), скорочення кредитування, недостатнє фінансування, нестача кваліфікованих працівників, не належний рівень якості будівельної продукції, недосконалість

системи законодавства. Ці проблеми потребують негайного вирішення з боку влади, задіявши при цьому нові джерела та форми фінансування будівельної галузі в країні, а також потрібно внести певні корективи до законодавства. Необхідно прискорити розвиток ринкових економічних відносин між учасниками будівельного процесу, провести ряд заходів, щодо формування раціональної регіональної структури, інфраструктури і спеціалізації учасників будівництва, структури капіталу галузі і рівня капіталізації, вдосконалити систему договірних відносин, формування вартості, ціни і прибутку учасників будівництва, достатніх для їхнього функціонування і розвитку в майбутньому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Черній Т. В. Стан та перспективи будівельної галузі в Україні / Черній Т.В. // Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2010. – №11. – С. 50-53.
2. Соха Ю. І. Формування будівельного ринку в Україні / Соха Ю. І., Прошак К. В. // Вісник НУ «Львівська політехніка». – 2009. – №640. – С. 203-208.
3. Котенко Т. Ю. Аналіз витрат як складова управління на підприємствах будівельної галузі / Котенко Т. Ю. // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – №6. – С. 118-122.
4. Куйбіда В. Уроки кризи і оновлене бачення будівництва / Василь Куйбіда // Журнал «Дзеркало тижня». – 2010. – №3. – С. 10.
5. Шевченко Ю.І. Програмно-цільове управління в системі державного регулювання будівельного комплексу України / Шевченко Ю.І. // Фінанси України. – 2010. – №11. – С. 39.
6. Молчанов І. В. Уроки кризи і оновлене бачення будівництва / І. В. Молчанов // Журнал "Дзеркало тижня". – 2010. – № 14. – С. 23-26.
7. Дзюбенко С. В. Проблеми будівництва в умовах кризи / С. В. Дзюбенко // Журнал "Український юрист". – 2009. – № 11. – С. 19-21.
8. Соціально-економічний розвиток України / Держкомстат України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>.

УДК 658.011.4(477)

ЕКОНОМІЧНА СТАБІЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЗРОСТАННЯ КРИЗОВИХ ЯВИЩ

Любченко Н.Л., к.е.н., ст. викладач,
Хмельницький національний університет

В статье рассмотрены основные принципы поведения предприятия при столкновении с возможной угрозой его экономической стабильности. Установлено, что залогом успеха хозяйствующих субъектов является применение партнерских отношений в производственной деятельности как одного из активов промышленного предприятия. Объединение усилий предприятий позволяет им достичь роста эффективности использования ограниченных ресурсов.

Ключевые слова: экономическая стабильность предприятия, угроза, модель поведения, партнерские отношения.

The basic principles of enterprise's conduct at a collision with a possible threat to its economic stability are considered in the article. It was identified that the mortgage of success of subjects of management is the application of partner relations in production activity as one of assets of industrial enterprise. Combination of efforts of the enterprises allows them to attain the increase of efficiency of the resources limited usage.

Key words: economic stability of enterprise, threat, model of conduct, partner relations.

Вступ. Виникнення та поширення на територію України світової фінансової кризи, яка переросла у кризу реального сектору національної економіки продемонструвала, як істотно вітчизняна економіка інтегрована у світовий економічний простір і залежна від нього. Вітчизняні промислові підприємства зазнали значних втрат та змушені переглядати свої конкурентні стратегії з метою вирішення проблеми поведінки у передкризовому становищі.

Аналіз останніх досліджень. Категорія економічної стабільності тільки нещодавно увійшла в практику підприємств, тому питання її теоретичного та практичного втілення потребують подальшого опрацювання. Проблема управління підприємствами присвячено чимало досліджень, зокрема і таких